

2. BASKI

Ömer Çaha

Aşk ve Ölüm

HECB

Ömer Çaha: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümündeki mezuniyetinin ardından Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümünde yüksek lisans ve doktora çalışmalarını tamamladı. Aynı bölümde Araştırma Görevliliğiyle akademik hayata atılan Çaha, halen Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Çaha'nın ikisi İngilizce olmak üzere 30 civarında kitabı yayınlanmış, bazı çalışmaları değişik dillere çevrilmiştir. Yazarın edebiyatla ilgili iki romanı, bir seyahatnamesi iki de şiir kitabı bulunmaktadır.

AŞK VE ÖLÜM

Merhaba Hayat

Ömer ÇAHA

HECE YAYINLARI

Hece Yayınları: 353
Roman

Popüler Kitaplar Birinci Basım: 2009
Hece Yayınları Birinci Basım: Haziran 2015
©Hece Yayınları

Kapak Tasarımı: SARAKUSTA
www.sarakusta.com.tr

Teknik Hazırlık: Bülent GÜLER

Baskı: Dumat Ofset
T: (0312) 278 82 00

ISBN: 978-605-9954-86-0

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.
Konur Sokak Nu: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara
Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/Ankara
T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14
e-posta: hece@hece.com.tr
www.hece.com.tr

*Zavallı insan! Aldığı her nefesle ölümüne
bir adım daha yaklaşıyor. Ve ölüm onu
bazen ansızın, büyük umutlar içinde yü-
zerken bulur.*

İçeri girip gelinin duvağını açtığı anda aklını başından alacak kadar güzel bir kızla karşılaştı. Elleri duvağındaiken gözleri, ceylan gibi kızın ışık saçan gözleriyle buluştu, iki çift gözün buluşmasının yaydığı alev ikisinin de bedenini sardı. Ancak masalarda rastlanacak kadar güzel, zarif, narin, nazenin kız, siyah ceketini omzundan aldı, elinden tutup iskemleye oturmasını sağladı. Damat, eşi olacak kızın yanına oturdu, pamuk gibi yumuşak ellerini kendi ellerinin içine aldı, gözlerini onun alevli gözlerinin içine daldırıp bir kaç dakika öylece kaldı. O an zamanın donmasını, günlerin, takvimlerin, saatlerin, dakikaların yerinde durmasını, kendisini ecesiyle sonsuza dek öylece bırak-

masını o kadar çok arzuladı ki... Sol elini gelinin eli üzerinde tutarak, sağ eliyle mehtap gibi masum, mahcup, ürkek ve kızarmış yanaklarına dokundu; elinin arkasıyla yanağının sağ tarafında şefkatle gezinmeye başladı. Elini alnından yukarı kaydırarak yavaşça gelinin saçlarına doğru götürdü. Binlerce çiçekle süslenmiş, kokulu, baştan çıkarıcı rayihasıyla bayıltıcı saçları arasında bir kaç dakika gezindi. Gelinin yavaştan yükselen nabzını, yükselip inen göğüs kafesini, hızlanan soluğunu hissettiği sırada başını hafif, sevgi dolu bir hareketle kendi göğsüne yasladı, elini omuzları üzerinden sarkıtarak açıkta kalan ipeğimsi elini kavradı. Ceylan gözlere bir kez daha bakarak, başı, göğsünde duran insanın özünü, ruhunu, cevherini, bir bal arısı gibi içine çekti. Kendi yanaklarına yakın bir noktada duran, alev alev yanan iki yuvarlak, dolgun kızıl gonca dudağa büyük bir merasimle, acele etmeden, kutsal bir emanete dokunur gibi yavaş yavaş, aheste aheste dokunmaya yeltendiği sırada bir kapı tıkırtısı duydu.

Ellerinin arasındaki ceylan yavrusunu incitmeden yavaşça oturduğu iskemlenin arkasındaki duvara yasladı, ağır ve yumuşak bir hamleyle kapıya yöneldi. Ecesinin yaydığı yumuşaklık ve sıcaklık içinde mahmurlaşmış tiz ve titrek sesiyle, "kim o?" diye seslendiği anda mutluluğuna hançer gibi saplanan ağır ses, köyün ıssız ve derin karanlığı üzerinde yankılandı. Ortalığı allak bulak eden, herkesi dehşete düşüren uğursuz ses, köyün derinliklerinde tam beş kez art arda patlayarak büyük bir çığlığın kopmasına yol açtı. Köyün tepesinde yükselen dehşet ve korku dolu çığlıklar silah sesini bir vızıltı gibi geride bıraktı.

Silahını kapalı köylü, yuvasına çomak sokulmuş arı kolonisi gibi sağa sola koşuşturarak gecenin karanlığına gölge gibi karışan adamın peşine düştü. Kimsecikler yoktu! O akşam her şey bu sahne için hazırlanmıştı sanki; yer gök ve koyu karanlık... Yıldızlar o akşam tatile çıkmış, ay kapkara bulutların arkasına saklanmıştı. İki yamaç arasındaki köy, göz gözü göremeyecek

kadar karanlıktı. Katil, bundan yararlanarak karanlığa silik bir gölge gibi karışmış, ortalıktan kaybolup gitmişti.

Bu uğursuz gece silinmez bir leke gibi köylünün hafızasına kazındı. Canları kadar sevdikleri Muammer Ağa'nın oğlu artık yoktu aralarında. Gecenin karanlığına uğursuzca sızmış bir gölge, onu ellerinin avuçlarının arasından alıp sonsuzluğa götürmüştü...

Yedi gün yedi gecedir davulların çaldığı, sazların sözlerin susmadığı, halayların çekildiği, şarkıların türkülerin avaz avaz söylendiği, sonsuz ikram ve ziyafetlerin yapıldığı düğün evi, yeni bir merasime hazırlanmış, bu kez sıra derin ve unutulmaz bir yasa, bir mateme gelmişti. Çevredeki köylülerin, kasabalıların buraya akın ederek matem havasına, ateşin içine atılan yonga gibi katılıp yangının yükselmesine ortak olması fazla gecikmedi. Şafağın sökmesiyle birlikte köy baş döndürecek kadar yoğun bir trafiğe sahne oldu. Gelen gidenin haddi hesabı olmaz oldu. Birkaç celse gidip gelen jandarma da olayı, kendisi için bir sınav belleyerek sahiplendi. Gece başlayan dehşet ve şaşkınlık, ortalığın aydınlanmasıyla yerini derin ve temkinli bir mateme bıraktı.

Acılı annenin çığı, kadınların ağıtları içinde belirsiz bir vızıltı gibi kalıyordu. Yerde cansız yatan evladı, anneyi şoka sokmuş, aklını başından almış, perişan, acınası hâlde getirmişti. Bütün gücüyle, herkesin sesini bastıracak bir avazla ağlamak istiyordu. Ama buna ne gücü, ne mecali, ne de takati yetiyordu!.. Acınacak hâlde diğer kadınların kolları arasında öylesine çökmüş vaziyette duruyordu.

Yüzünü beyaz gömleğin üzerindeki kana bulayarak kızıl renge dönüştüren gelinin sesi boğazında düğümlenmiş, fal taşı gibi açılmış fersiz gözleri, yaşadığı korkunun etkisinde sönük iki yıldız gibi yanakları üzerinde öylesine duruyordu. Akşamdan beri dökülen gözyaşları, yıldız gibi alevli gözlerinin harını söndürmüştü, onları soğumuş bir köz yığını hâline getirmişti.

Acısını bağrına basan baba, serinkanlılığını koruyarak, kendisine yakışan tarzda ağır ve metanetli bir davranış sergiliyordu.

Yas ve matemın sürdüğü kırk gün kırk gece boyunca soğukkanlılığını büyük bir metanetle korumasını bildi, kendisine başsağlığı dileyen herkesi, “O’ndan geldik, yine O’na döneceğiz!” diyerek bir bakıma o teselli etti.

Kadın, erkek, hele genç kız... herkes bu delikanlıyı canı kadar seviyordu. Sadece boyu posu, endamıyla değil; efendiliği, nezaketi ve görgüsüyle de tüm köyün efendisi, efsane ismi, göz bebeğiydi. Babası gerçekten ağa mıydı bilinmez, ama tüm köylü saygısından dolayı babasını ağa, kendisini de geleceğin beyi olarak kabul etmişti. Yamaçtaki köyün tepe noktasına kurulmuş şato gibi evde yaşayan aile, köylünün lütuf kaynağıydı. Baş sıkışan, derdine deva arayanın ilk adresi burası olurdu. Muammer Ağa, onların dertleriyle ilgilenir, hükümet nezdindeki itibarını kullanarak sorunlarını çözer, hastalıkları söz konusu olduğunda büyük şehirlere gitmelerini sağlayarak tedavi olmalarına yardımcı olurdu. Eğitimli, görgülü, yardımsever oğlu da artık yaşlanmış olan babadan geri kalmıyordu. Modern eğitim almış, büyük şehir görmüş bu delikanlı köylünün gelecek umuduydu. Babası gibi kendisinin de adı neredeyse bilinmezdi; ancak resmi kayıtlar söz konusu olduğunda adından söz edilirdi. Herkes büyük bir saygı ve sevgiyle ona aralarında Ağa’nın Oğlu der, kendisine de Beyim diye seslenirdi. Zengin ailesi, tek çocuğu olan bu delikanlıyı değişik şehirlere göndermiş, oralarda iyi bir eğitim almasını sağlamıştı. Köyde ilkokuldan sonra eğitim gören tek delikanlı oydu. Gelecekte vali olacağı söylentisi bütün köylünün dilindeydi.

Daha köydeki matem havası bitmeden, gerdek gecesinin büyümlü sıcaklığından koparılıp alınan bu delikanlıyla ilgili efsaneler dolaşmaya başladı. Onu her akşam bir düldülün sırtında beyaz kıyafetler içinde köye gelirken görenler, mezarlıkta ağıt sesi duyanlar, köyün uzak yamacındaki şehitlikte her akşam göklere kadar uzanan bir ışığa tanık olanlar ve daha neler neler!.. En ilginç de bir çobanın anlattığıydı. Çoban, bir gün köye döndüğünde, o güne kadar hiç görmediği bir kuşun, sürüsünün

üzerinde dolaşarak inlediğini, Ağa'nın oğlunun adını zikrede ede ağladığını anlattı.

Delikanlının acıklı öyküsü, uğursuz talihi yıllarca köylünün dilinden düşmedi, onun gündeminden eksik olmadı. Köylü onunla yattı onunla kalktı. O yıl doğan erkek çocukların çoğuna onun adı verildi... Onun adını alan çocuklar onun gölgesinde yetişti, onun yolundan gitmeye çalıştı.

* * *

Sabahın ilk ışığı, güneşe bakan iki pencerele odanın camından gözlerine vurduğunda farklı bir dünyada olduğunu anlamakta gecikmedi. İsteksiz adım attığı bu coğrafya onun için yedi göbek uzak bir diyardı. Her yanını saran yatağındaki sıcaklığın içine gömülüp, yorganını üzerine çekmek istedi, miskin ve tembel bir uykuyla, güneşin kendisini karşılmasını geçiştirmeye çalıştı. İçine yuvarlandığı boşlukta, yorganının altındaki dar karanlık dünyaya sığınarak tutunma çabasıydı bir bakıma onunki.

Güneşin yükselişiyile birlikte çaresiz küçük yatağının örttüğü karanlık dünyadan uyanacak, şehrin taze sonbahar kokan havasına karışarak kendisine yön verecek, yeni arkadaşlar edinecek, yeni oyunlar keşfedecek, yeni heyecanların peşine takılıp gidecekti. İlk fark ettiği şey, sabahın burada farklı başladığıydı. Horoz ötüşleri, koyun kuzu melemeleri ve at kişnemelerinin, çobanların bağırışına, köylü kadınların telaşına karışarak oluşturduğu curcuna, telaş, heyecan, coşku yoktu burada. Sabah daha sakin, ortalık daha sessiz, güneş daha acelesiz hareket ediyordu gökyüzünde. Gün, telaşsız, yavaş ve ağırından ağıra açıyordu.

Köyünde her sabah uyandığında evlerinin önünde uzayıp giden sonsuz ovaya takılırdı gözleri. Bereketli, münbit, yeşil ova insanda sınırsızlık duygusu uyandırır. Yamaçtaki evlerinin camından her sabah gözlerini, ırmaklar, çaylar, dereler, kanallarla süslenmiş dümdüz yeşil desen üzerinde gezdirerek şehrin, ovanın bitimindeki yeşil gölge gibi görüntüsüne dikerdi. Ovayı besleyen su kanalları, bentleri, insan elinin üzerindeki belirgin

damarlar gibi göze çarpıyor, sınırsız yeşil deseni baklava dilimine çevirerek belirgin hâle getiriyordu. Şehre taşınacağı haberini aldığından beri bu belirgin alan üzerinde gözlerini daha bilinçli, daha anlamlı gezdiriyordu. Şehrin uzak noktaları soluk bir gölge gibi görünürdü. Şimdi o gölge içinde kendisi de vardı.

Sabah uyanıp mahmur gözlerini açtığında köyünde her gün yaşadığı manzara bir şimşek hızıyla geçti zihninden. O soluk yeşillik, gür ve gümrah bir doku olarak önünde duruyor, kendisi de bunun içinde bir nokta gibi oturuyordu. Duvarın dibinde duran bir ibrikteki suyla elini yüzünü yıkadıktan sonra evin, önünde uzayıp giden yonca tarlasına bakan merdivenlerine çömelip çevrenin üzerinde gezdirdi gözlerini. Kamyon dün buraya geldiğinde akşama yakındı. Evin eşyalarına o da yardım ettiği için o hengâmede gündüz gözüyle çevreyi gözleyememişti. Evin önündeki tarlanın öbür ucunda insan boyunda bir kanal akıyordu. İnce uzun kavak ağaçları kanalın görüş cephesini kapattığı için onu tam göremiyordu, ama komşu kadınların kovayla su taşımamasından belli oluyordu. Kanalın öbür tarafında geliş güzel dizilmiş evler, evlerden sonra da köyden beyaz bir bulut gibi belli belirsiz gözükken Zirnakol dağı yükseliyordu. Aslında tam olarak dağ denemezdi. Beş altı yüz metre yüksekliğinde bir tepeydi, ama dağın tüm özelliklerini taşıyordu: koca koca kayalıklar, kayalıkların altına dev ağzı gibi inen uçurumlar, tepenin göğsünden başlayıp aşağıya kadar patlak damar gibi inen oyuklar ve çatlaklar...

Derin bir sessizlik vardı. Tüy gibi hava, parlak sarımsı gün ışığıyla buluşunca insanda müthiş bir hafiflik uyandırıyor. Evin altındaki asfalt yoldan zaman zaman geçen arabalar bu sessizliği delen kurşun gibi sevimsiz ses bırakıyor. Onun ötesinde insanın içine sükunet ve huzur veren bir hava vardı. Güneş yükseldikçe gökyüzündeki mavilik netleşiyor, ufkun bittiği noktadaki silik beyaz desen belli belirsiz bir leke gibi görünüyordu.

Hemen sağ tarafta, yan yana dizilmiş üç ev vardı. Evden yükselen çocuk seslerine ve bağırışmalara kulak kesildi. Kendi

yaşında olacağını tahmin ettiği iki ses dikkatini çekti. Avının peşinde bekleyen pusmuş kedi gibi bir anda kulaklarını sesin geldiği yere dikti. Bu sesler, mayışmış bedeninin üzerine dökülen buzlu su gibi irkilip kendine gelmesine yol açtı. Gömüldüğü mayışmış ruh hâliinden sıyrılıp çıktı. Sanki vücudunun herhangi bir yerine bir iğne ucu batmış da irkilmış, kendine gelmişti. Tam yerinden doğrulmuştu ki havası sönük meşin bir top bu evlerle kendi evleri arasındaki duvarın üzerinden bahçeye düştü. Topu aldığı gibi seslerin geldiği yere yöneldi.

İri yapılı, kara yağız çocuk kendisine, “hoş geldiniz,” dedi, “siz yeni geldiniz herhâlde.” Tepeden bakan, sürüye yeni katılmış yabani bir ata hâkim olma isteğini yansıtıyordu. Bunu net biçimde belli etmemeye çalıştıysa da duruşu, tavırları, arkadaşları içindeki yeri, konumunu ele veriyordu.

“Hoş bulduk, evet yeni geldik,” dedi Derviş.

Söyleyiş tarzında İsa'nın liderliğine göz dikme hissi yoktu. Tek arzusu arkadaşlık kurabileceği, oyun oynayacağı, paylaşacağı, dışlanmayacağı arkadaşlarının olmasıydı.

“Ben İsa,” dedi iri yapılı çocuk. “Bu da Aziz; benim kuze-nim,” diye ekledi yanında duran kısa boylu, tıknaz çocuğu göstererek. Sonra işaret parmağıyla bir kaç metre ötedeki iki çocuğu göstererek onları tanıttı: “Bu Mahmut, bu da Cemal,” dedi. “Öğleden sonra maçımız var, istersen sen de bize katılabilirsin,” deyince Derviş sevincinden çığlık atacak oldu. İsa'nın teklifini kendisine verilmiş bir kartvizit, bir çek gibi hissetti. Bununla yeni bir arkadaş grubu içinde yer alacak, belki de bu kartvizit kendisini diğerlerinden gelen tehlikelerden koruyacaktı.

“Tamam, öğleden sonra gelirim,” dedi. “Hem benim topum daha iyi, istersen onu getireyim” diye de ekledi.

Heyecandan adını söylemeyi unuttu o anda. Tam o sırada annesinin telaşlı bir sesle kendisine seslendiğini duydu. Sevinçle ayrıldı. Ayrıldıktan sonra akli topuna gitti bir kez daha. Diğer çocukların topundan daha iyi olduğu için kendi topu, bunları

kendisine muhtaç hâle getirebilir, aralarındaki yerini sağlamlaştırabilirdi. Öyle ya, bir insan grubu içinde yer almak için oraya bir şeyler katmak gerekiyor. Ya kişiliğinizi, özelliklerinizi katacaksınız ya da sahibi olduğunuz malınızı, eşyanızı!

Tanıştığı çocukların köydekilerden farkı yoktu. Konuşması da onlarınkinden farklı değildi. Etrafındaki çocuklara ve İsa'nın davranışlarına bakılırsa İsa bu grubun lideriydi. Daha ilk günden adım atacağı bir kapı bulduğu için sevinçliydi. Bu sevinçle evine döndüğünde annesinin, evi bir kasırğa havasına dönüştüren telaşı ve kızgınlığıyla karşılaştı. Annesine yardım etmek için odaya uzandı, oracıkta ağlayan küçük kardeşinin emziğini ağzına koydu, kendisini oyalamaya çalıştı.

Annesi yine ağabeylerine kızgındı: “Yaramaz, hayırsız çocuklar! Daha dün geldik, hemen kayıplara karıştılar!”

Haylaz ağabeyleri Sabri ve Seyfi annelerine çok çektirirlerdi. Annenin hiçbir dediğini yapmaz, akşama kadar sokaklarda serseri gibi dolaşır, mahallede yaramazlıklar yapar, başkalarıyla kavga ederek aileye sıkıntı getirirlerdi. Anne ve babanın tüm ısrarlarına rağmen ilkokulu yarıda bırakmıştı ikisi de. Derviş bunların tam tersi bir çocuktur. Her işte annesine yardım ediyor, kendisinden küçük dört kız kardeşine bakıyor, onları gezdiriyor, yedirip içiriyordu.

Anne, herkesin parmakla gösterdiği, evine, eşine ve çocuklarına bağlı; çalışkan, sorumluluk sahibi, yardımsever, iyi bir insandı. Eşi Salih askerdeyken ne yapıp edip onun için küçük sermaye olacak kadar bir birikim yapmıştı. Küçük bir kaç düveye gözü gibi bakarak doğurma aşamasına getirmiş, onlardan elde ettiği süt ve yavrularla yeni inekler almış, Salih askerden gelinceye kadar ona sermaye oluşturacak küçük bir sürücük oluşturmuştu.

Salih, şehir merkezine on dakikalık yürüme mesafesinde aldığı arazinin üzerine iki odalı bir ev, bir tandır evi, bir de ağıl yerleştirmişti. Arazinin etrafını uzun, ince servi ağaçlarıyla donatmış, dört tarafını yüksekçe bir duvarla çevirmiş, yola bakan

giriş kısmına da devasa büyüklükte demir bir kapı taktırmıştı. Derviş'in arkadaş edindiği evlerle arasındaki çit olmasa geniş bir bahçe içine gömülmüş bu ev dünyadan soyutlanıp bir hapis-haneyeye dönüşecekti.

Cemile, Salih'i çok seviyordu. Salih eve geleceği sırada gündülden kalma kırışmış giysilerini değiştirir; güzel kıyafetlerini özene bezene giyinir, süslenir, dağınık saçlarını toplar, makyaj yapar, eşinin önüne öyle çıkardı. Ama Salih kendisini o ölçüde sevmezdi. Kendisini sık sık dövüyor, azarlıyor, üzerine kuma getireceği tehdidinde bulunuyordu. Bunlar Cemile'nin gururunu kırsa da o, yedi çocuğunun babası olan, çevresinde hatırı sayılan ve saygın eşini mutlu etme yollarını arardı. Salih, cömert, yardımsever bir insan olduğu kadar sinirli, otoriter bir kişilik yapısına sahipti. En ufak şeyde parlar, öfkesini karşısındakinden çıkarırdı. Bu bakımdan daha köydeyken birçok aileyle kavgaya tutuşmuştu. Bir defasında kardeşleriyle birlikte yakın komşularından bir aileyle birbirlerine girmiş, karşılıklı kafa kol kırmış, soluğu jandarma karakolunda almışlardı. Köyden ayrılincaya kadar bu aileyle birbirlerine soğuktular. Köyden ayrılmalarına kim bilir belki de en çok bu aile sevinmişti!

Salih, daha küçük yaşlarda babasını kaybetmişti. Dört kardeşin ikincisiydi. Kendisinden büyük ağabeyi vurdumduymaz haytanın biriydi. Hiçbir şeyi umursamaz, kimsenin sorunuyla ilgilenmez, sorumsuz, disiplinsiz, kendi başına buyruk bir yapıya sahipti. Bu bakımdan ailenin yükü küçük yaşlardan itibaren Salih'in üzerinde kalmış, o da annesiyle birlikte kardeşlerine kol kanat gererek onların sorumluluklarını üstlenmişti. Zeki, yakışıklı biriydi ve çalışkan bir tabiatı vardı. Küçük yaşlardan itibaren ezilmesi, Salih'i hırslı, ihtiraslı, geçimsiz, girişken biri yapmıştı. On sekizine bastığında aile kendisini köyün güzel kızlarından biri olan Cemile'yle evlendirmişti.

Salih, başlangıçta birinin yardımıyla Veteriner Müdürlüğü'nde sıhhiye memuru olarak göreve başlamış, ancak hırsı kendisini bu-

rada daha fazla tutamamıştı. Bir gün kahvaltıda Müdür, masadaki zeytin ve peynire bakarak, “biz memurlar hayatımız boyunca bunları yeriz, soframız ne azalır, ne de artar; hep kendi hâlinde bir hayatımız olur,” deyince Salih Duran ertesi gün istifasını vererek ticarete atılmaya karar vermiş, kısa zamanda sadece köyün değil, kasabanın da zenginleri arasına katılmayı başarmıştı.

Bu başarısı kendisini şımartmış, zaten sert olan mizacına otoriter, gözü kara bir karakter kazandırmış, hem ailesine, hem de çevresine karşı sert davranır hâle gelmişti. Salih, eşi Cemile’ye çok çektiriyordu. Sinirlendiği zamanlarda onu fena hâlde döverdi. Kendi isteğiyle bu kadınla evlenmediği için, içten içe yumuşak mizaçlı, çalışkan, herkesin örnek gösterdiği kadına karşı içerleniyor, ikinci bir evlilik daha yapacağı tehdidini her vesileyle dile getiriyor, ona şiddet uyguluyordu.

Salih Duran, binlerce koyundan oluşan sürüleri sınırdan kaçak yollarla geçirerek İran’a götürüyor, paraya dönüştürüyor; o parayla oradan da yine kaçak yollarla sınırdan ipek kumaş içeri sokarak İstanbul, Antep gibi yerlerde satıyordu. Bu iş riskli, ancak çok kârlı bir işti. Sınır köylerinden komisyoncuları vardı. Bu komisyoncular, sınır karakollarıyla pazarlıklara girişir, karakol komutanını ayarlayarak, ona da yüklü paralar yedirirlerdi. Bazen anlaşmaya yanaşmayan bir komutan geldiğinde mallarının haftalarca, hatta aylarca mahsur kaldığı olurdu. Ama yeni gelen görevliler de bu rüşvet çarkını keşfetmekte gecikmez, paranın baştan çıkarıcı cazibesine kapılmaktan kendilerini alamazlardı. Kaçak yollardan çok kârlı para kazanma çarkı kurulmuş, bunun başına oturan Salih Duran da payına düşeni alıyordu.

Çobanlar sürüyü sınırdan İranlı çobanlara teslim eder, geri döner gelirlerdi. Salih oradan aldığı malla geri gelip sınıra dayandığında bu kez sınır köylerinde yirmi otuz atlı beklerdi. Atların sırtına bindirdikleri ipek kumaşı araba ulaşımının olduğu iç köylere kadar taşırlardı. Ondan sonra artık iş kamyonlara kalırdı. Salih yine sınırdan yasal yollarla ülkesine giriş yaparak anlaş-

tıkları noktada malını teslim alırdı. Kendisi gelen kumaş balyalarından daima uzak dururdu. Yakalanma gibi bir durumda ortaklarından biri malı üzerine alır; Salih, resmi makamları, hakimleri, savcılarını, olmadı Ankaraları ayarlar, ortağını kurtarırdı.

Salih, İran'a götürmek üzere kocaman sürüyü harekete geçirdiğinde telaşlanır, huysuzlanır ve sinirlenirdi. Sürünün başında on beş yirmi çoban olurdu. Dağlar boyunca süren yolculuklarında onların yiyeceklerini temin etme, hastalıklarıyla ilgilenme, sürüyü kurtlardan, çakallardan hatta yol kesicilerden koruma, hayvanların uzun ve engebeli yola dayanamayarak telef olmasını önleme, en önemlisi de yakalanma telaşı ve riski karşısında Salih ister istemez bir panik havasına girer, bunun etkisinde daha da sertleşir ve hırçınlaşırdı. Bu durumlarda bazen sınırlarını eşi Cemile'den çıkarır, onu öldüresiye döver, eşinin kalbini kırmış olarak evden ayrılıp giderdi.

Şehre taşındıklarından beri Salih yine böyle bir hazırlığın içindeydi. Küçük esnaftan satın aldığı, topladığı yirmişer, otuzar koyunla kocaman bir sürü oluşturmaya çalışıyordu. Bir ay kadar süren hazırlıklardan sonra iki bin koyunluk bir sürü oluşuverdi. Gerekli hazırlıklar yapıldı, sınır boylarındaki komisyoncular güzergâhı hazırladı, yolculuk için artık gün sayılmaya başlandı. Eylül'ün ilk gününde çobanlara start verilecek, Zirnakol dağının arkasındaki otlaklarda otlamakta olan kocaman sürü harekete geçecekti. Salih, o gün büyük bir telaş içindeydi. Sürünün yolculuğu bir haftadan fazla sürecekti. Bu süre boyunca dağ köylerinden, gözden uzak noktalardan yolculuk edeceği için sürüyü sınır bölgesindeki köylere kadar bir daha göremeyecekti. Bir kaç gün önceden komisyoncuların bulunduğu sınır köyüne gidecek, orada sürüyü bekleyecekti. Çobanların yol boyunca yaşadığı tatlı tatsız olayları, yol kazalarını onlardan dinleyecekti. Bazen kendisini şoka sokan haberlerle karşılaşabiliyordu. Sürüyü sınırdan geçirdikten sonra, yasal yollarla İran'a giriş yapacak, malını satıp, parayı yeni bir mala dönüştürecek,